

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования Республики Тыва
Управления образования Тес-Хемского кожууна Республики Тыва
МБОУ Самагалтайская СОШ №2 им. Монгуш А.О.

РАССМОТРЕНО

Заместитель директора
по УВР в нач.школе

Протокол № 1
от «28» август 2024г.
Бадан Б.Д. /Бадан Б.Д./

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по
УВР

от «28» август 2024г.
Намзырай У.С. Намзырай У.С.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Приказ № 1
от «28» август 2024г.
Намзырай А.Д. Намзырай А.Д.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Литературное чтение на родном языке»

для обучающихся 2 классов

Тайылбыр бижик.

Бо ажилчын программа эге школаның Федералдыг куруне стандарттарынын бадылаан Россия Федерациязыныно ооредилге яамызынын доктаалынга болгаш Федералдыг методкатыжышкыннын протоколунга даянган. 2-ги класстың «Литературлуг номчулга» деп номунун ажилчын программазын Л.С.Кара-оолдун бо авторнун номунга даянып тургускан.

2-гикласстын литературлуг номчулга эртемниг тургускан календарлыг план Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал ооредилге яамызынын чанында ооредилге методиктиг човулелдин бадылааны-биле, Л.С.Кара-оолдун 2-гикласстарга тургусканы эге школанын номчулга программазынга даянып тургустунган.

Тыва уругларны шын, кижизиг, эртем-билиглиг кижилер кылдыр ооредири – амгы уенин школаларыны эн-не кол сорулгаларынын бирээзи. Ужук-бижик номчуп билип эгелээринин эн-не кол дозу- эге класстар. 7-10 харлыынга чедир уругтун чугаа-домаанын ангы-ангы хевирлеринин (бижимел чугаа, номчулга, дыннап билири) сайзыраарынга таарымчалыгуези. Ынчангаш тыва литературлуг номчулга эге школага чугула эртемнернин бирээзи.

"Литературлуг номчулга" номунда кирип турар чогаалдар программага дууштур темалар аайы-биле болуктей бердинген.

Эге класстарнын чечен чогаал номчулгазынын программазы чечен эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге даянмыштаан, оонун дезилеттинген болгаш проблема-тематиктиг принципке чагыртып турар.

Базистиг программада эртемниг тургужу

«2-гикласстарга номчулга программазы» ооредилге планыне зуугаар 2-гикласстарга номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы 1 шак. Чылда 34 шак.

ЧЕЧЕН-ЭСТЕТИКТИГ ПРИНЦИП

Чечен-эстетиктиг принциптин негелдезин зуугаар уругларныч ооренир ужурлуг чогаалдарынын санынга программаже колдуунда чечен чогаалдын бедик шынарлыг улегерин (созуглелдерин) кирип, оларныч шилилгезин шын тодарадыры негеттинер. Чогаалдын чугле сонuurганчыг утказын билиндирип, ооредиглиг, солун созуглелдерни номчуп бээри-биле кызыгаарланып болбас. Долгандыр турар хурээлелдин байлаан, оон чажыттарын коргузуп турар уран-чечен аргаларын болгаш кижилер аразында харылзааларнын байын коргузуп турар дээди, чараш сеткилдерни оттуруп, амыдыралда онза, чараш чуулдерни эскерип база танып-билип алырын, чуртталгага ажы-толдун бот-хамаарылгазын хевирлээри чугула.

Чечен (уран) чогаалдары уругларны номчулгага ынак, бугу-ле чараш чуулге хандыкшылдыг, ону шын унелеп билир кылдыр чанчыктырар ужурлуг. Чечен-эстетиктиг принцип уран чуулдун аразында харылзааларны идепкейлиг тургузарын тодаргайлаар **болгаш** ону быжыглаарынын аргаларын баш удур айтыр.

ЛИТЕРАТУРА ШИНЧИЛЕЛДИГ ПРИНЦИП

Литература шинчилелдиг принциптернин негелделерин зуугаар уругларны эге школадан эгелеп чечен чогаалдын будуш-шынарынын эн **онзагай талаларын**, ону илередип турар кол уран аргаларын бодууну-биле таныштырар. Кандыг-даа чогаалды сайгарып турар уедеовур-хевир биргичердетурар дээрзин сагындырбышаан, созуглелдин (чогаалдыцнутказын шын шицгээттирерин принцип негеп турар.

Авторнун идеялары, бодалдары, сагыш-сеткили чечен омур-хевирни дамчыштыр илереттинер. Чеченовур-хевирни тургузарынын колчепсээ болгаш онушын медегер билип алырыныч *кол аргазы сос* болур. Чечен чогаалга сос тодаргай уткага (ону чугаа азы сезуглелдин узундузунден билип алыр) чагыртыр болгаш ол чогаалдын утказындан, оон ында кирген бугу-леовур-хевирлиг системазындан аныгыланып шыдавас. Боталазы-биле

литература шинчилелдиг принцип мурнунда турганы — свету чогаалдан, овор-хевирден ангылай коруп турган лингвистиктиг сайгарылганын принципинге удурланышкак.

Чогаал сайгарылгазынын уезинде состу тускайлап коор чорукту болдурбас. Чогаалдын чечен овор-хевирлиг системазында ону долдуруп чоруур боттук кезектер, бодалдар, ужур-уткалар, харын-даа оларга хамаарылга чок сосстерни домактар-биле харылзаалыг кылдыр сайгарар.

Чогаалдан "ушта тырттынган" ангы-ангы чурумалдыг кезектер ап, оларны уругларга сайгарар кылдыр бээр чорукту эге класстарга болдурбас.

Чечен чогаалды эпитеттер, деннелгелер, метафоралар болгаш дылдын оске-даа чурумалдыг уран аргаларын мооннеп чыып кааны кылдыр коруп болбас. Эге школага дылдын чурумалдыг уран аргаларынын сайгарылгазы бердинген чогаалдын утказынга дууштурчоруттунарболгаш уругларныччогаалдыханыбилип,ындакиргеновор-хевирни долу, четче сактып алырынга дузалаар.

Литература шинчилелдиг принцип номчулга номнарынче янзы-буру темалыг болгашутка-шынарлыгчогаалдарныкиирерининаргазынбериптурар. Программаезугаар сумелеп турар чогаалдарнын жанрлары база хой янзы: тоолдар, тоолчургу чугаалар, мифтер, тывызыклар, улегер домактар, дурген-чугаалар, кожамыктар, улустун ырлары, шулуктер, шиилер, чечен чугаалар.

Бопринципномчулгаболгашчогаалсайгарылгазыныуезиндечогаалдынтемазын, идеязынкомпозициязын,уран-чеченаргаларынбазаоске-даачугуланарынайтырыгларны таарыштыр чугаалажырынын, ону уругларга чоорту билиндиреринин угланыышкынын берип турар.

НОМЧУЛГАПРОГРАММАЗЫНЫНТУРГУЗУУБОЛГАШКОЛ-КОЛ СОЛУГАЛАРЫ

Номчулгапрограммазыдорткезектентургустунган:

- 1) номчулганынтемадиказы;
- 2) класстандашкаарномчулга;
- 3) номчулгаталазы-билеалганбилиглери,чанчылдарыболгашмергежилдери;
- 4) чогаалдарнынхевирлери-биле(жанрлары)практиктиг таныжылга.

Класска-даа, класстан дашкаар-даа номчуур чогаалдарнын данзызын программада киирбээн, чугле оларнын чижек тематиказын болгаш анаа киирер айтырыгларнын кыска тайылбырын(аннотациязын)класстараайы-билесумелепкиирген.Ынчангашмоонсонгаар ооредилге номнарынын ("Литературлуг номчулга" номнарынын) авторлары кайы класска кандыг тодаргай чогаалдарны киирерин боттары хостуг шилип алыр аргалыг.

Чамдык кол темалар класс бурузунун программасында бар. Ынчалза-даа олар анаа-ла катаптап турар эвес, а уругларныч назы-хары улгадып, билиинин деннели бедээни-биле чергелештир чечен чогаалдарнын хемчээли, утказы болгаш дылдын уран-чечен аргалары чоорту нарыыдап, чаа чуулдер-биле немежип бар чыдар.

Башкы уругларны бичиизинден эгелеп коллективтиг езуга, бот-боттарынга негелделиг,шынчы, аксеткилдиг,быжыг туруштуг, эрес-дидимболурунга, мозулуг аажы-чанга, куш-ажылга кижизидер сорулгалыг.

Уругларнын номчулга кичээлдеринге ооренир чуулдери оларга долгандыр турар бойдус болгаш ниитилел дугайында билиглерни бээр, оларнын кижизидилгезинге улуг рольду ойнаар ужурлуг. Эрес-дидим, ак сеткилдиг, амыдыралга тура-соруктуг, бурунгаар чуткулдуг, куш-ажылга ынак, телептиг кижилер дугайында чуулдерни номчуп, сайгарып тургаш уругларны моральдыг мезу-шынарга, ужур-чурумга кижизидер. Ниитиге ажыктыг куш-ажылды алдаржыткан чогаалдар дамчыштыр уругларны куш-ажылга ынак болурун, ацаа боттарынын хире-шаа-биле киржирин, ону хундулээрин; куш-ажыл кижиде бурузунун хулээлгези болгаш эргези, амыдыраарынын база бир чепсээ дээрзин билиндирер.

Торээн чурт, оон бойдузу, кижилери болгаш оларнын чаагай чанчылдары, эртем, техника, культура, уран чуул талазы-биле чедишкиннеринин дугайында чуулдер уругларныпатриотизминин,интернационализмнинезузунга,эстетиктиговор-хевирнин

аажы-чанынга кижизидеринге деткимчени бээр болгаш уругларнын угаан-медерелинин саизыраарынга улуг ужур-дузалыг.

Эге школа оореникчилеринин амыдыралчы арга-дуржулгазы байлак эвес, номчаан номнары, чогаалдары эвээшдээрзи билдингир. Оларада амыдыралды хайгаарап базачогуур туннелдер кылыпкы дег номчукчу дуржулгазы ам-даа четче хевирлеттинмээн.

Оон ужурундан эге школага чечен чогаал номчулгазы ангы-ангы чогаалчыларнын чогаадыкчы салымынын ылгавырлыг талазы, допчу намдары, чогаадыкчы ажыл-херекте-ри-биле таныштырарын негевес. Чогаалчыларнын допчу намдарын, чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын, чечен чогаалды монографтыг (авторлара айы-биле) ооредиринин принциптин ортумак класстардан эгелээш, улуг класстарга чоорту киирген болур ужурлуг.

Ынчангаш эгешколагачечен чогаал номчулгазыни итилитература курузунун эгеуе-чадазы болбушаан, ортумак школага литература талазы-биле узуктел чок билиг бээринин чугула кезээ болуп турар.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын программазы уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырын чек кол кичээни угландырып турар. Ооништинде бир онзагай черни оореникчилерни шын чугаалап ооредиринин чугула хевири (аргазы) — номчулганын чанчылдарын шингээттирип хевирлээри болгаш ону сайзырадырынче угланган ажылдарны чорудары кол черни ээлеп турар.

Номчулга кичээлдеринин кол сорулгазы — ыткыр (дынналдыр) номчурунун хевиринден эгелээш, ханы, медерелдиг иштинде номчурун чедип алары.

Номчулганын шын, медерелдиг, аянын номчуур шынарларынын болгаш дынналдыр база иштинде номчуур хевирлерин уругларга шингээттирерде, янзы-буру аргаларны ажыг-лап, ажылдарнын хевирлерин чоортунарындадып тургаш, билиндирерин сумелеп турар.

Ооредилгенин бирги чылында сос номчурунун аргаларын шингээттирип, ангы-ангы состерни, сос каттыжышкынарнын домактар болу бээр кылдыр ун аайы-биле (интонация) кожуп, чугурту номчулгаже чоорту шилчиир.

Ийиги чылында угаан ажылының база бир чадазынче унуп, иштинде номчулганын чанчылдарын боттандыраар.

Ушку чылында номчулганын темпизин элээн дурген шуудадыр. Номчулга уезинде уе камнаарынын чогумчалыг аргаларын чеп ажыглаарын шингээттирер.

Дорткучылынданомчулганын кол шынарларын (шын, чугурту, медерелдиг, аянын) колдуунда шингээди апкан турар. Литературлуг шын адашкын езугаар болгаш рольдар аайы-биле аянын номчурунун чанчылдарын ап, номчулганын чогуур темпизин шын сагып билген турар ужурлуг.

Эге школанын бугу-ле чадаларында башкы уругларны номчуп билер кылдыр ооредири-биле чергелештирууглар боттарыномчаан чогаалынын тутказын сайгарып, ында кол чуулду илередип, оон чогуур (улуг эвес) туннелдер кылып шыдаптарынче угланган ажылдарны базачорудар. Оонангыданомчаан созуглелдерин кезектергечарып, оларгatus-тузундааттыварынга, абзацтардузазы-биле план тургузарынга, номчаан чуулунун тутказын делгеренгей (долу) азы допчу кылдыр чугаалап оорениринге чанчыктыраар.

Чечен чогаал эртеминге хамаарыштыр 3 — 4 класстарга дараазында бодуун билиглер-биле база таныштырып болур: автор дугайында кыска дыннадыглар, номчаан чогаалынын жанры, темазы, улустун аас чогаалынын бичии жанрлары — тывызыктыр, улегер домактар, дурген-чугаалар, янзы-буру тывызыктыг бодалгалар дээш оон-даа оске.

Литературлуг номчулганы дамчыштыр чечен чогаалды уругларга ханы билиндирерде, оларнын хире-шаа-биле чогаадыкчы чоруунга ундезилеп, ону ооренип коруп тургаш, иштики сагыш-сеткилдин анаа хамаарылгалыг болурунун дуржулгазынга даянырын база сумелеп турар.

Чечен чогаал кижинин угаан-медерелинге, сагыш-сеткилинге салдарлыг болганда, ол уран чуулдун нарын хевиринге хамааржыр.

Чечен чогаал номчуп, чечен овор-хевирлер-биле танышкан тудум, уругларнын ниити сайзыралы, чувени угаап, медереп билири, сагыш-сеткилинин бодалдары улам делгемчиир, ханылаар, байлакшыыр. Авторнун созуг лелин гедууштуруу уругларны цаас-биле харыылары, чечен овор-хевирге хамаарыштыр билип алган бугу-ле ажыктыг чуулдери оларнын чечен чогаалды шингээдип ап турарынын херечизи болур.

Программада бердинген чижек тематикаларга хамаарыштыр номчуур ужурлуг чогаалдар иштинден уруглар торээн черинин, долгандыр турар хурээлелдин; эш-оор болгаш уе-чергелеринин, оларнын чуртталгазынын, оюн-тоглаазынын, ужуралдарынын; бойдус болгаш оон камгалалынын; тыва чоннун чаагай чанчылдарынын; торээн чуртунун тоогузунден барымдааларнын дугайында билиглерни шингээдип алырлар.

Эге школанын чечен чогаал номчулгазы дараазында кол-кол сорулгаларны чедип алырынче угланган:

1. уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннерин, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долuzu-биле шингээдип алырынын аргаларын сайзырадыр;
2. чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир кылдыр уругларны ооредир; оларнын боданыр аргаларын болгаш чогаадыкчы бодалдарын сайзырадыры;
3. шулук чогаалын кичээнгеилиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаан, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонuurгалдыг болурун кижизидер;
4. уругларнын ном-биле ажылдап, оон билиг тыварынга номну ургулчу номчуурунга негелделиг, чечен чогаалга сундулуг, уран состун тургузукчулары — чогаалчыларнын чогаадыкчы ажыл-херектеринге сонuurгалдыг болурун чедип алыр;
5. долгандыртуурап хурээлел болгаш бойдусдугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билиринин дуржулгазын байыдар;
6. хемчээл, утка, тематика, жанр талазы-биле ангы-ангы чогаалдарны ханы, шын билиндирер;
7. номчаан чуулунун утказын шингээттирерден ангыда, уругларнын ниити билиинин деннелин делгемчидеринин дуржулгазын байыдар болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлээр;
8. чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, онутаалап номчуксааркузелин боттандырап;

**«Литературлугномчулга» эртеминиң календарь-тематиктиг планнаашкыны.
Неделяда 1 шак, чылда-34 шак.**

№	Темазы	Башкыныңажыл чорудулгазы	Өөреникчининажыл чорудулгазы	УУД	Шагы	Ай хуну	
						План	факт
1	С. Маршак «Календарьнын бирги хуну»; С. Сарыг-оол «Ном». Ар.4,5	«Литературлуг номчулга» ному-биле таныштырар; Сентябрь 1-Билиглер хуну дээрзин беседа, шулуктерден билиндирер. Номнун ажыын, ону шын ажыглаар, камнаар деп билиндирер. Шулуктерни деннээр, оларнын домей чуулдерин хайгаарадыр.	Кичээлге белеткенир; Башкыны дыннаар; Кичээлдин сорулгазын, темазын илередир; Чаасостер-билетаны жар, башкыдан айтырыг салыр.	Личностуг: –номга хумагалыг, камныг, ынак болуру; езу-чурумга чагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу–шынарлыг бооп хевирлеттингентурар; Регулятивтиг ооренип турар эртеминин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказынугаап билири; башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири; Эртемгесонуургалы (Познавательный) Башкынын салган айтырыынга аас-биле тода харыылап билири Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири	1		
2	К. Ондар «Ужукдою». Ар 6,7 Ч. Кара-Куске «Арыг-силиг, чараш бижиир».				1		
3	С. Сарыг-оол «Оореникчээ» С. Маршак «Школачы билипалзын»	Өөреникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлгесорулга салырынга дузалажыр;	Кичээлге белеткенир; Башкыны дыннаар; Кичээлдин сорулгазын, темазын илередир;	Личностуг Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле ботонаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде	1		

4-5	<p>Класстандашкаар номчулга«Ногаан,кок болгаш кызыл карандаштар». С.Баруздин«Берге бодалга»</p>	<p>Салдынган сорулгага дууштур кылыр ужурулуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Башкы уругларнын кичээнгейинчаа билиглерни ажыдарынче угландыраар. Билиг бурузубодунуу–биле кандыг ажыктыгыл, амыдыралга канчаар хереглеттине бээрил деп чувени уруглар-биле сайгарар.</p>	<p>Чаасостер-билетаны жар, бодунун ажылыну нелээр, туннелди ундурер созуглелде чугула утка илередирсостуун-биле (бедидип, чавызадып тургаш) ылгап билири; -медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарны аянынынун-биле дамчыдып билири.</p>	<p>медерелдиг номчуп билири; башкы-биле демниг ажылдажышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда чаа-чаа сорулгаларны салып билири; кылып турар ажылдарын ажыл уезинде болгаш ажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгар</p> <p>Регулятивтиг: Номчаанчуулунунутказынга айтырыгларга харыылаары. Номчаан чуулунун кол маадырларынына ажы-чанын, кылган херектерин билиринге ооредир.</p> <p>Эртемге сонургалы (Познавательный) бодунун назы-харынга дуушту рянзы-буру словарьларга, справочниктерга даянып билири</p> <p>Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири</p>	2		
Чылдыңуелери. Тодуг-догаа кузумейни							
6	<p>Б. Ховенмей «Куску хову». Г. Скребицкий ни биле «Кус».</p>	<p>Оореникчинин кичээлге беленин хынаар;</p>	<p>Кичээлге белеткенир; Башкыны дыннар; Кичээлдин сорулгазын, темазыни лередир;</p>	<p>Личностуг – оорилгеже хааратудары; кичээлде бодун ап билири.</p> <p>Регулятивтиг</p>	1		

		Кичээлгесорулга салырынга дузалажыр; Ном-биле таныштырар; Онаалганын эге тайылбырынбээр Кус дугайында чогаалдар-биле таныштырар; медреселдиг номчулгазын сайзырадыр	Чаасостер-билетаныжар, бодунун ажылынунелээр, туннелди ундурер	бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш бодунун, эштеринин ажылын унелеп билиринге ооренири; бодунун кылыр ужурлуг ажылын планап билири; салыпалгансорулгаларын езугааражылынкылыпбаза унелеп билири; Эртемге сонуургалы (Познавательный) бодунунназы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктергадаянып билири Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири			
7	В. Бианки «Сыйтылаа куске» Тыва улустун тоолу«ДилгибилеАла-Сааскан» ар. 25-	Дириг амытаннар дугайындатоолдар-биле таныштырар;	Дириг амытаннар дугайында уругларнын сагыш човаашкыны. Бодунун билиин сайгарып,куусеткен ажылыншын унээри	бодунунназы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктергадаянып билири	1		
Улустунаасчогаалы							
8	С.Пюрбю«Бора-Шиижек» А. Шоюн «Селбер Койгунак»	Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар;	Башкынынайты рыгларынгахарыылаар. Бажынга онаалга кылганын туннээр;	Личностуг- долгандыртурар бойдуска хумагалыг, камныг,ынак болуру	1		

9	<p>К. Чуковский «Былааш-Сээк»; Скребицкий ний-биле «Коданныаян-чоруу»</p>	<p>Кичээлгесорулга салырынга дузалажыр; Оюнаргазы-биле Сорулганычедип алырынга дузалажыр. Библиотекалар, немелденнар-биле ажилдаарын сумелээр</p>	<p>Кичээлге оюн хевирлеринге киржир; Рольда пойнаар; Тоолдарны билип турарын туннээр. Улустунаас чогаалы биле авторлуг чогаалдарны ылгап билири. Диалогка киржип, бодунун бодалыни лередири. Номчаанчуулунун утказынга айтырыгларны салыпооренири. Номчаан созуглелингеат чогаадып, созуглелдин авторуна дап билири. Тоол, шулукту, чечен чугааны ылгап билири.</p>	<p>-езу-чурумгачагырткан, ужур-дурумнусагып билир кижизиг мозу-шынарлыг бооп хевирлеттингентураар; Эртемгесонуургалы (Познавательный)- Библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;</p>	1		
10	<p>С. Сарыг-оол «Бызаа»; «Бодаган» С. Сарыг-оол «Халбынмай» С. Сарыг-оол «Анай»; К-Э. Кудажы Ю. Кюнзегеш «Узерхуна»</p>	<p>Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлгесорулга салырынга дузалажыр; Оюнаргазы-биле Сорулганычедип алырынга дузалажыр.</p>	<p>Угааннын улаштыр сайзыраарынга болгаш эки билигчедип алырынга номчулганын ужур-дузалыын билиндирер. Бодунун делегейин болгаш долгандыртуруар хурээлел-билетаны жып алырынга номчулганын</p>	<p>Личностуг: медеделдиг номчулганын сайзырадыр; Регулятивтиг: -Аянын номчурунга белеткенир талазы-биле бот онаалганы башкы даналгаш, улуг эвессозулгелди иштинде медеделдиг номчуп билири;</p>	1		

		Дириг амытаннар дугайындатоолдар-биле таныштырар;	эргежок чугулазын билиндирер. Дириг амытаннар дугайында уругларнын сагыш човаашкыны. Бодунун билиин сайгарып, куусеткен ажылыншыунелеп, демдексалыпбилиринге тускай аргаларны башкынын дузазы-биле чогаадыр Ном ажыглаарынга чанчыктырар; дылга сонuurгалын, номчулга болгаш билиглерже чуткулунхайныктырар	<i>Эртемге сонuurгалы (Познавательный)</i> бодунун назы-харынгадууштурянзы-буру словарьларга, справочниктергадаянып билири			
Чылдыңуелери. Аккырхарлыгкыжым							
12	Е.Танова«Кышкы ыржыгаш» Шулук К. Ондар«Харжыгаш»	Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар; Кичээлгесорулга салырынга дузалажыр; Оюнаргазы-биле Сорулганычедип алырынгадузалажыр.	Башкынынайты рыгларынгахарыылаар. Бажынга онаалга кылганын туннээр; Кичээлгеоюн хевирлерингекиржир; тывызыктар тывары;	<i>Личностуг:</i> Башкыбилеболгашэш-оору-билекуусеткен ажылыншын туннээри. Эштежип ажылдаарынга ооренир.Бодунангы-ангы рольдарга киириштирер (удуртур, кууседир) Номнунтускайайтыпкаан демдектерин, словарьдан херек состерни шын тодарадып,тыпооредир.	1		
13	Ч.Ондар«Чаачылдын йорээли»С.Михалков «Чаачылда»				1		
14	Класстандашкаар номчулга «Кыш дугайындашулуктер»				1		

				<p>Бодунун бодалын аас- биле болгашбжимел-билешын, дес-дараалаштыртодарадыр</p> <p>Регулятивтиг:</p> <p>-Долгандыртурархурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвесчугаа тургузуп билири</p> <p>Коммуникативтиг:эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири</p>			
15	Бистинпроектвис.«Тос чузун малымайны»		<p>Проектдепчул?Ону канчаар кылырыл? Проектининпланын. сорулгазын шын тургузупбилири.</p>		1		
16	Л.Чадамба«Арыг-шевер» К.Чуковский«Чунар херек».	<p>Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар; Кичээлгесорулга салырынга дузалажыр; Оюнаргазы-биле Сорулганыедип алырынгадузалажыр. Арыг-силиг болурунгаооредир;</p>	<p>Созуглелдин утказынга дууштур интонацияны шынсагып,медерелдиг, аянынг номчууру. Номчулганынангы-ангы аргалары; созуглелди кезектергечарары; ажылын унелеп билири.</p>	<p>Личностуг:</p> <p>-арыг-силиг чоруктун кадыкшылгаужур-дузазын билири; -созуглелдинколутказын билири;</p> <p>Регулятивтиг</p> <p>-спорттункадыкшылгаужур-дузазы; -бодунункадыынга хумагалыг болуру;</p>	1		

				<p>-чогаалдын состеринге даяныпмонологчугааны тургузуп билири</p> <p>Эртемге сонуургалы (Познавательный) Бодунунбодалындес-дараалаштыраас-билеболгаш бижимел – биле дамчыдып билири;</p>			
17	Л. Чадамба «Март сези».А.Даржай«Ава»	<p>Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр;Бодунун азы эштеринин кылган частырыгларын шугумчулелдигезу-билеэскерипбилир, ол частырыглардан чайлап ооренир чорукка уругларны ооредир.</p>	<p>Башкыны дыннаар. Башкынынайты рыгларынгахарыылаар. Бажынга онаалга кылганын туннээр; Кичээлгеоюн хевирлерингекиржир; тывызыктар тывары;</p>	<p>Личностуг: Ада-иенин созун ургулчу дыннап чоруурунга кижизидер;ада-иезинунелеп билири; Регулятивтиг: -Долгандыртурархурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап,эскерипбилири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири; -номчаанчуулунге хамаарыштырайтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири; Эртемгесонуургалы: (Познавательный) -номчаанчуулунге хамаарыштырайтырыгларга харыы берип , утказын</p>	1		

				чугаалап, колбодалды илередип билири; -чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдеринин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптары; Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири			
Чылдынуелери. Хоглугчазым							
18	С.Сарыг-оол«Чаагайчас»	Оореникчинин кичээлге беленин хынаар; Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр;	-частын баштайгы демдектерин амыдыралдан хайгаарап, авторнун состерин кириштирип тургаш монолог чугааны туругзары;	Личностуг: долгандыртурар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру; - езу-чурумгачагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг бооп хевирлеттингентурар	1		
19	С.Пюрбю«Часкелди»; В. Бианкинии-биле «Бяштарнын байырлалы»	Салдыган сорулгага дууштур кылып уjurлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге	Номчаанчуулунун утказын бодунун хайгааралдарында аянып тургаш чугаалап билири;	Регулятивтиг: - Долгандыртурар хурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап, эскерип билири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири;	1		
20	Класстандашкаар номчулга В.Бианкинии-биле «Уш час»	чедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир. Башкы уругларнын кичээнгейинчаа билиглерни ажыдарынче угландырап	литератураны уран-чуулдун янзы-буру хевирлери-биле холбаары;	- номчаанчуулунге хамаарыштырайтырыгларга харыы берип, утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири;	1		
21	Л.Чадамба «Кым-дыр мен?». Когудуглер.						

				<p>Эртемгесонуургалы: (Познавательный) -номчаанчуулунге хамаарыштырайтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередиб билири; -чогаалдынкиржикчилеринин кылып турар чуулдеринин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптары; Коммуникативтиг:эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередиб билири</p>			
Бистиңбичииөңнуктеривис							
22	Ю.Кюнзегеш «Койгунак». Ар102	Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар;Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр; Салдынгансорулгага дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедеринин болдунар аргаларынтодарадып билирин ооредир.	Кичээлгебелен болурунгабодун белеткээр; Даалгаларны кууседир; -Аянныг номчуурунга белеткенир талазы-биле ботонаалганыбашкыдан алгаш, улугэвес созуглелдииштинде медерелдиг номчуп билири	<p>Личностуг: долгандыртуруарбойдуска хумагалыг, камныг,ынак болуру; - езу-чурумгачагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг боопхевирлеттингентуарар Регулятивтиг: -Долгандыртуруархурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап,эскерипбилири, оон дугайында улуг эвес чугаатургузупбилири;</p>	1		
23	А.Пушкин«Кушкаш» Ар.103				1		
24	Класстандашкаар номчулга«Шижекоглу» ар				1		
25	М.Пришвинии-биле «Чараа-чечен»;				1		

		Башкыуругларнын кичээнгейинчаа билиглерни ажыдарынче угландыраар		-номчаанчуулунге хамаарыштырайтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири; Эртемгесонуургалы: (Познавательный) -номчаанчуулунге хамаарыштырайтырыгларга харыы берип , утказын чугаалап, кол бодалды илередип билири; -чогаалдынкиржикчилеринин кылып турар чуулдеринин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптары; Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередип билири			
26	М.Пришвини-биле «Дилгининчеми» Ар. 109	Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар;Кичээлге сорулга	Созуглелдин утказынга дууштур интонацияны шынсагып,медерелдиг, аянный номчууру.	Регулятивтиг _-башкы-биле демниг ажылдажышкын уезинде чечен чогаалды ооренип шингээдип алырда	1		
27	Тоогучугаалар.Мечи сылдыс.Инекбуурээ. Ар.111-113	салырынга дузалажыр; Салдынгансорулгага	Номчулганынангы-ангы аргаларын билири; созуглелди кезектерге чарары	чаа-чаасорулгаларнысалып билири; кылып турар ажылдарын ажылуезиндеболгашажыл соонда шын азы шын эвес кылып турарын боду сайгарып,шинчилепбилири;- номчулга талазы–биле	1		
28	Куу,Ракболгашшортан. Ар.114	дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап, оон туннелинге чедерининболдунар			1		
29-30	Адазыболгашоолдары. «Айбаангы».				2		

		аргаларынтодарадып билирин ооредир. Башкыуругларнын кичээнгейинчаа билиглерни ажыдарынче угландыраp		бодунаажылынпланнап билири. Личностуг -долгандыртуар бойдуска хумагалыг, камныг, ынак болуру; - езу-чурумгачагырткан, ужур-дурумну сагып билир кижизиг мозу – шынарлыг боопхевирлеттингентуар; Эртемгесонуургалы (Познавательный) - БиблиотекаболгашИнтернет дузазы-биле херек билиглернитып,ажыглап билири;			
--	--	---	--	---	--	--	--

Чылдыңуелери. Чарашчайым

31	Э.Кечил-оол «Чечектерим» Ар. 135	Оореникчинин кичээлгебеленин хынаар;Кичээлге сорулга салырынга дузалажыр; Салдынгансорулгага дууштур кылыр ужурлуг ажылды планнап, хайгаарап,оон туннелингечедеринин болдунар аргаларын тодарадып билирин ооредир.	Башкынын чугаазын дыннаар;айтырыгларга долу тода харыыны бээри; Коллективтиг сайгарылганыкылыры; Бодунун бодалын аас-биле болгаш бижимел-биле шын, дес-дараалаштыртодарадыр	Личностуг: Башкыбилеболгашэш-оору-билекуусеткен ажылыншын туннээри. -Долгандыртуархурээлелди хайгаарап, бойдустун уелеринин оскерилгелерин хайгаарап,эскерипбилири, оон дугайында улуг эвес чугаа тургузуп билири; Регулятивтиг: Ооредилгенинутказын, ажыктыын медеpелдиг сайгарып билири.	1		
32	С.Сурун-оол«Дииноглу» ар.136				1		
33	С.Сурун-оол«Элик» Ар.138				1		
34	Класстандашкаар номчулга Тыва дугайындачогаалдар номчуур.				1		

		Бацкыуругларнын кичээнгейинчаа билиглерни ажыдарынче угландыар		Онаалга,даалгабурузунун улам ханылап, нарыыдап оарын хайгаараарынче кичээнгейни угландыар. Эртемге сонуургалы: (Познавательный) Чаачуулдудилептывары; кылган ажылын унелеп билири; Коммуникативтиг: эштерин база башкыны дыннап билири; бодунун бодалын илередиб билири;			
--	--	--	--	--	--	--	--